

Kontupohja – paternalismin kukkanen

Suomessa Kontupohjan erilaisuudesta tuntuvat va-
kuuttuneen ainakin valtakunnan media ja Tampe-
reen sosiologit. Tätä Karjalan tasavallan paperite-
ollisuudella toimeen tulevaa kaupunkia kuvataan
poikkeavaksi ilmiöksi sekä Venäjän että globaalin
talouden konteksteissa. Erilaisuuden väitetään syn-
tyvän paikallisuuden voimasta, eli Kontupohjassa
on kuulemma palautettu ”power to the people” tai
ainakin paikallistoimijoille.

Professori Raimo Blom luennoi maaliskuussa
Tampereella Lähi-Venäjä -seminaarissa otsikolla:
”Kontupohja – toisenlainen Venäjä?” Blom näkee
Kontupohjan erilaisuudelle neljä päätekijää: yhtiön
(Kontupohja Oy) taloudellinen menestys, yhtiön
voittoja ei päästetä valumaan ulkomaille, kulttuuri-
laitosten rakentaminen kaupunkilaisille ja ihmisten
tiukka lojaalisuus yhtiölle. Vuosi sitten kaupungis-
sa vierailleena ja useita vuosia resurssiyhdyskun-
tia tutkineena tekee mieli purkaa osiin Blomin mai-
nitsemisiä tekijöitä.

Kontupohja Oy on viime vuosina tosiaankin teh-
nyt taloudellista voittoa, mutta onko tämä ilmiö poi-
keuksellinen? Mielestäni ei. Globaalitalous on vää-
rällään toinen toistaan menestyvämpiä yrityksiä,
joten Kontupohja Oy:n menestys ei ole mitenkään
ainutlaatuista – ei edes Venäjällä.

Väite venäläisten yritysten voittojen valumisesta
ulkomaille esitetään kovin usein ilman, että asi-
aa sen kummemmin mietitään. Totta on, että 1990-
luvulla valuuttapako Venäjältä oli erittäin merkittä-
vää. Toisaalta, nykyään Venäjän valtion budjettitu-
loista yli 60 prosenttia saadaan yhdeltä ainoalta yri-
tykseltä, eli öljy-yhtiö Lukoilta. Toisin sanoen ve-

näläisten suuryritysten menestys on perusta koko
yhteiskunnan rakentamiselle ja ylläpitämiselle.
Taloudelliset voitot eivät siis valu pelkästään oli-
garkkien ulkomaisille pankkitileille, vaan ne hyö-
dyttävät kaikkia venäläisiä. Osa nykyisistä Venä-
jän valtion verolypsylehmistä, eli vientiä harjoitta-
vista suuryrityksistä, tuotti vielä 1990-luvun alussa
tappiota, jolloin ne tarvitsivat valtion tukiaisia. Ny-
kyisin ne ylläpitävät koko yhteiskunnan perustoi-
mintoja. Valuuttapakoa ja oligarkkien asemaa ko-
rostetaan, koska Venäjällä ei olla totuttu tuloerojen
kasvuun, mikä lienee suoraa perintöä neuvostokau-
delta, jolloin eliitin etuoikeudet eivät olleet näin
avoimesti esillä.

Kontupohjaa ihailaan etenkin yhtiön johtajan
rakennuttamien urheilu- ja kulttuurilaitosten takia.
Kaupunkilaisille on rakennettu graniitista ja mar-
morista ajanviettopaikkoja, joka on länsitutkijoiden
ja median taholta tulkittu kädenojennukseksi yhti-
ön työntekijöille. Toisaalta kun kaupunkia katselee
kokonaisuudessaan, siis sen yleistä infrastruktuu-
ria, nämä marmoriset kulttuuripalatsit ja jäähallit
alkavat näyttää siltä mitä ne ovat: monumentteja
yhtiön johtajalle. Itse asiassa Kontupohjan kulttuu-
ripalatsi sopii kaupunkikuvaan siinä kuin marmorin-
en Venus-patsas keskelle Ämmänsuon kaatopaik-
kaa.

Haastattelin Kontupohjan päättäjiä vuonna 2003
kaupungin nykyisistä ja tulevista haasteista, jolloin
he toivat esiin etenkin koululaisten sairastelun.
Syyksi näihin sairauksiin he näkivät runsaiden kotiläksyjen aiheuttaman stressin. Myöhemmin kun
vierailin kaupungin eräässä peruskoulussa saatoin

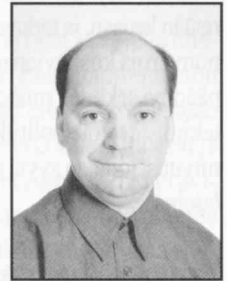
keksiä muitakin syitä. Koulun keittiö, kissoineen, koirineen ym. kotielämineen, ei juuri ruokahalua herättänyt ja wc:ssä käynti vaati etukäteissuunnittelua: ensin käytävällä keuhkot täyteen happea, sitten nopea päätös vaivautuako sisälle asti vai toimittaako tarpeensa kynnyksen yli – mihin päätökseen eräät olivatkin jo päätyneet. Koulun hygienia-taso painii siis jokseenkin samassa sarjassa Ämmänsuon kanssa.

Näinä mediaseksikkyyden aikoina yhtiön johto ei saa nimeään historiaan investoimalla esimerkiksi peruskoulun saniteettitiloihin, mutta marmorista rakennetut palatsit sen sijaan kääntävät tutkijoiden ja median päät. Kontupohjan kaupunkikuva on kyseisiä yhtiön johdon monumentteja lukuun ottamatta yhtenevä useiden muiden Venäjän perifeeristen resurssiyhdyskuntien kanssa. Ihmiset asuvat Hruštševin aikana rakennetuissa kerrostaloissa, kunnallisinfrastruktuuri on surkeassa kunnossa ja kaupungin keskustan tuntumassa sijaitseva teollisuuslaitos tupruttaa piipuistaan saasteita sodanjälkeistä teknologiaa käyttäen.

Kaupunkilaiset ovat Blomin haastattelututkimuksen mukaan erittäin lojaaleja yhtiölle, mikä ei ilmene pelkästään positiivisella tavalla. Tämä on varmaankin totta, koska tilanne on jokseenkin sama joka puolella maailmaa. Paternalistinen johtamistapa johtaa paternalismiin. Esimerkiksi 1930-luvulla entisessä kotikaupungissani Kemissä (niin ikään paperiteollisuuskaupunki) selluyhtiön työntekijät uskoivat yhtiön johdolla olevan merkittävä asema päätettäessä alkaako sota vai ei. Toisaalla Länsi-Australiassa Pilbaran kaivosalueilla 1970-luvulla yhtiön johto ei säädellyt pelkästään työntekijöiden

sä työelämää, vaan se loi myös heille moraali- ja käyttäytymissäännöt vapaa-aikaa varten. Näihin sääntöihin kuului muun muassa se, että mikäli erosi aviopuolisostaan sai automaattisen eroilmoituksen myös yhtiöstä. Kyllä kansa tietää, mutta johtajat tietävät vielä enemmän.

Kontupohjan erityisyys on lähinnä erityistä vain aluetasolla. Karjalan tasavallassa on niukalti tarjolla taloudellista menestystä, joten sikäli kaupunki on poikkeus. Valtakunnallisesti saatikka globaalisti kaupunki ei erottaudu – ainakaan edukseen. Suomessa paperityöläiset tuskin enää suostuisivat esimerkiksi Valkeakosken historiasta löytyvien patruunien nöyriksi lakeijoiksi, mutta Venäjällä, ja etenkin Karjalan tasavallassa, taloudellinen ahdingko ja kansalaisyhteiskunnan, esimerkiksi ammattijärjestöjen, kehittymättömyys takaavat paternalismin kukkimisen.

V e s a R a u t i o

Kirjoittaja (YTT) on Helsingin kauppakorkeakoulun Venäjän ja Baltian keskuksen vieraileva tutkija. Hän on tutkinut mm. Venäjän pohjoisen resurssiyhdyskuntien sosio-ekonomista rakennemuutosta sekä Suomen ja Venäjän välistä kauppaa ja investointeja.